

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Ekonomická regulace advokacie a její vliv na trh

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Tomáš Kubíček, 2. ročník

Vědecký seminář : Institucionální ekonomie a ekonomie veřejného sektoru

2015

VIII. ročník SVO

Kategorie národní hospodářství

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VIII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO a jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Ostravě dne 15. 4. 2015

.....
Tomáš Kubíček

Obsah

Úvod.....	5
1. Česká advokátní komora.....	6
1.2. Advokátní zkouška.....	6
1.3. Povinná praxe.....	6
2.Smysl regulace advokacie.....	7
3.Specifika trhu advokacie.....	8
3.1. Cenová konkurence.....	8
3.1.1. Problém určení ceny.....	8
3.1.2. Problém náhrady nákladů za zastoupení.....	9
3.2. Posouzení kvality advokáta.....	9
3.2.1. Cena.....	10
3.2.2. Povst.....	10
3.2.3. Velikost advokátní kanceláře.....	10
4. Důsledky regulace.....	11
4.1.Trh advokacie bez svých specifíků a bez regulace.....	11
4.1.1. Cena služeb advokátů.....	11
4.1.2. Přehlcenost trhu právníků.....	12
4.2. Reálný trh advokacie.....	12
4.2.1. Výdělky advokátů a advokátních koncipientů.....	13
4.2.2. Cena služeb advokátů.....	13
4.2.3. Přehlcenost trhu právníků.....	14
4.3. Interpretace důsledků.....	15
4.3.1. Ekonomická efektivnost.....	15
4.3.2. Náklady ve smyslu tržeb a investice potřebné k otevření kanceláře.....	16
4.3.3. Vyšší náklady za práci.....	16
4.3.4. Odrazující faktor od advokacie.....	17
4.3.5. Přehlcenost trhu právníků.....	17

4.3.6 Shrnutí d sledk	18
5. Návrh stávajícího ministra spravedlnosti Roberta Pelikána.....	18
5.1. Smysl regulace	18
5.2. D sledky regulace	19
5.2.1. Úbytek advokát	19
5.2.2. Zvýšení náklad pro dosažení statutu advokáta.....	19
5.3. Shrnutí d sledk	20
Záv r.....	21
Zdroje a literatura	22

Úvod

Práce se bude zabývat tím, jaký má vliv na trh advokacie ekonomická regulace, zejména povinná t íletá praxe, která je požadována k p íjetí do eské advokátní komory. Práce advokátních koncipient ů a jejich t í roky nízkého výd lku bývají ůsto ter em velké kritiky. Autor považuje za hodnotné rozebrat, jaké negativní ůinky z toho mohou plynout pro ekonomiku. Autor bude také hodnotit potencionální návrhy ministra spravedlnosti na zm nu regulace, které vyvolaly v akademickém senátu Právnické fakulty Univerzity Karlovy rozporuplné pocity.

Autor bude vycházet ze základních ekonomických princip ů, které se bude snažit aplikovat na reálný trh advokacie. Autor považuje n které principy za notoricky známé a z d vodu p ehlednosti nebude všechny definovat nebo zmi ovat jejich názvy. Složit ější principy a pojmy však bude definovat za použití odborné literatury.

Nejprve bude vysv tleno, co zákonná ůprava požaduje a jaký je její smysl. Poté budou objasn ny ůr itá specifika trhu advokacie. Následn ě budou vysv tleny rozdíly mezi ideálním a reálným trhem advokacie, a pak vyvozeny kone né d sledky regulace pro ekonomiku - zda je ůprava efektivní ěi ne. Jako poslední bude vysv tlen a zhodnocen návrh na zm nu regulace od ministra spravedlnosti.

1. Česká advokátní komora

Česká advokátní komora (ČAK) je nejvyšší samosprávnou právníckou profesní organizací v České republice. Zároveň vykonává ve své správě na úseku advokacie a jako taková chrání a garantuje kvalitu právních služeb poskytovaných advokáty.¹ Pro výkon advokacie je nutné členství v České advokátní komoře.² Jedná se tedy o jistý typ ekonomické regulace. Samotné sdružování advokátů by na trh takový vliv nemělo, nicméně regulace požaduje složení zkoušek k přijetí do České advokátní komory. K přijetí ke zkoušce zákon požaduje tři letou praxi.³ Česká advokátní komora může uznat profesní zkoušku z jiných právníckých profesí, ale předpokládám, že tento jev není příliš častý, navíc předpokladem ke složení jiných profesních zkoušek bývá praxe také tři letá.

Abychom si mohli lépe představit důsledky regulace pro trh, je třeba zjistit, zda je advokátní zkouška obtížná a jaké jsou podmínky vykonávání praxe.

1.2. Advokátní zkouška

Úspěšnost složení advokátní zkoušky byla v roce 2012 69,74%⁵, v jiných letech je úspěšnost podobná.⁶ Zkoušku lze opakovat dvakrát.⁷ Vzhledem k možnosti opakování si autor nemyslí, že zkouška má velké důsledky pro trh, mimo zlepšení kvality budoucích advokátů, proto nebude v této práci dále zkoumána.

1.3. Povinná praxe

Jak již bylo zmíněno, k přijetí ke zkoušce je povinná tři letá praxe.³ Advokátním koncipientem se může stát absolvent vysoké školy v oboru právo.⁸ Praxe je tedy většinou

¹ Viz www.cak.cz [on line 10.4.2015]

² Podle zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 4

³ Podle zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 5

⁴ Podle zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 6

⁵ Viz <http://www.cak.cz/assets/komora/prubeh-a-vysledky-advokatnich-a-uznavacich--zkousek-v-roce-2012.doc> [on line 10.4.2015]

⁶ Viz <http://www.epravo.cz/top/efocus/k-advokatnim-zkouskam-91409.html> [on line 10.4.2015]

⁷ Podle zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 7

⁸ Podle zákon . 85/1996 Sb., o advokacii, § 37

vykonávána v advokátních kancelářích. Advokátní koncipient, i když tomu tak být nemusí, může dle svého zaměstnavateli práci zastoupit.⁹ Je třeba dodat, že praxe nemusí trvat i roky. Pokud bude advokátní koncipient nespokojen s advokátní kanceláří, odejde ze zaměstnání. Na jakou chvíli bude trvat, než si najde nové zaměstnání, a ta doba se mu samozřejmě do praxe započítávat nebude - jeho druh nezaměstnanosti bude frigidní. Třiletá praxe se tedy snadno může protáhnout.

2.Smysl regulace advokacie

Smysl regulace advokacie spoívá zejména v udržování kvality právních služeb, které advokáti poskytují. Zkoušky ověří právní znalosti budoucího advokáta. Pozitivum v právní praxi autor vidí v tom, že studium na právnické fakultě poskytne potřebné znalosti ke zkoušce, ale absolvent neví, jak ve skutečnosti funguje český právní systém. Neekne svému klientovi, jak dlouho potrvá soud, jaká je šance úspěchu. Je otázkou, do jaké míry povinná praxe tento druh znalostí advokátnímu koncipientovi poskytne. Někdy je advokátní koncipient pouhou "sekretářkou" a o odborné praxi nelze hovořit.

Zákonná úprava se snaží vyhnout situacím, kdy student nevalné kvality vystuduje právnickou fakultu a pak svým nekvalitním zastoupením způsobí komu značnou škodu. Advokát sice není lékař, ale skončit ve vězení nebo prohrát spor o veškerý svůj majetek může znamenat v tšší újmu než jaký druh nepovedeného lékařského zákroku. Dodává zpráva k zákonu o advokacii považuje zákon za krok ke zlepšení justice a vyzdvihuje potřebu zvláštní ochrany těch, kterým jsou právní služby poskytovány.¹⁰

Jak již bylo v úvodu zmíněno, v této práci autor nebude zkoumat pozitivní vlivy ekonomické regulace z důvod nemožnosti míru vlivu dokázat.

⁹ Podle zákon . 85/1996 Sb., o advokacii, § 26

¹⁰ Viz dodávková zpráva k zákonu . 85/1996 Sb., o advokacii

3.Specifika trhu advokacie

Abychom lépe pochopili d sledky ekonomické regulace trhu advokacie, je t eba nejprve pochopit specifika, která se na tomto trhu vyskytují. Dokonalý trh je ideál, kterému se blíží nap . trh komodit¹¹, trh advokacie se tedy samoz ejm dokonalému trhu neblíží, spíše je trhem monopolistické konkurence. Trh dokonalé konkurence se vyzna uje tím, že na trhu existuje velké množství výrobc , zboží je identické, na trh m že vstoupit kdokoliv (pop . ho opustit), firmy i spot ebitelé mají dokonalé infromace.¹² Trh monopolistické konkurence se liší od dokonalého trhu tím, že nabízí diferenciované produkty, resp. služby. Klesá informovanost spot ebitel a výrobci mohou ovliv ovat cenu.¹³ Služby advokát rozhodn nejsou totožné, liší se svou kvalitou. Jsou tu však dv velké odlišnosti od b žného trhu monopolistické konkurence. Klient na trhu advokacie v tšinou ani neví, kolik zaplatí. U b žných produkt lze kvalitu, sice s obtížemi, porovnat - odbornými testy, odborným posudkem atp. U advokát je to obtížné.

3.1. Cenová konkurence

Nejd ležit jší otázka k pochopení trhu advokacie je, zda si advokátní kancelá e konkurují cenou nabízených služeb. Lákat klienty na nízké ceny se st etává s n kolika problémy. Odm na advokáta m že být smluvní a mimosmluvní, v tšinou je ale používána odm na smluvní¹⁴, proto se jí bude autor zabývat.

3.1.1. Problém ur ení ceny

Právní p ípad od p ípadu se liší, tudíž nelze stanovit cenu: "Za jedno zastoupení 10 000 K ." ešení sporu o pohledávku nízké hodnoty se zna n liší od ešení složité akvizice akciové spole nosti. Lze uvažovat o tabulkovém ceníku, kdy by advokát vypsál všechny druhy p ípad a ur il jejich cenu, nicmén p ípady se asto liší, i když jsou stejného druhu.

¹¹ Viz URBAN, J. Teorie národního hospodá ství. 3., dopln éné rozší ené vydání. Praha : Wolters Kluwer R, a. s., 2011, s. 560, konkrétn s. 232

¹² Viz URBAN, J. Teorie národního hospodá ství. 3., dopln éné rozší ené vydání. Praha : Wolters Kluwer R, a. s., 2011, s. 560, konkrétn s. 229

¹³ Viz Holman, R. Ekonomie. 3. aktualizované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, konkrétn s. 142

¹⁴ Viz <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2725> [on line 2014]

Akvizice m ě být složit ější, stejn ě jako mal ě pohled ěvka se m ě lišit od jin ě t ěm, že obsahuje mezin ěrodní prvek. Do jist ě m ěry lze ur ědit cenu nap . p ě i proveden ě advok ět ěn ě uschovy, kontroly smlouvy o koupi nemovitosti a jin ě ych podobn ě ych śkon , nicm ěn ě na takov ě y cen ěk jsem p ě i hled ěn ě na internetu narazil sporadicky.

D ěle krom ě r znorodosti druh ś p ěpad existuje probl ěm odhadu d ělky ězen ě a s t ěm samoz ějm souvis ěi odhad ceny. ěesk ě republika nem ěe jednoinstan ěn ě soudnictv ěi a nelze odhadnout, zda se protistrana odvol ěe, pop . zda se samotn ě y advok ět neodvol ěe. ězen ě se m ěe prot ěhnout i v prvn ěi instanci, nelze o ěk ěvat, co protistrana navrhne, kam se bude ub ěrat d ě kazn ěi ězen ěi atp.

3.1.2. Probl ěm n ěhrady n ěklad ś za zastoupen ěi

Probl ěmem m ěe být men ěší ochota klient ś vyb ěrat si podle ceny pr ěvn ěho z ěstupce, jeliko ś z ěkon p ě zn ěv ěe povinnost n ěhrady n ěkladu ězen ěi (soudn ěi poplatky, odm ěna advok ětovi) stran , kter ěe dan ě y spor prohraje.¹⁴

3.2. Posouzen ěi kvality advok ěta

Ot ězkou je, zda klient m ěe odhadnout kvalitu advok ěta, pop . porovnat s jin ě ymi. Po t ě vyhr ěn ě ych p ěpad ś zkoumat nelze - co kdy ś se advok ět zab ěv ěe riskantn ěi m ěi p ěpady?

Dlouh ěe l ěta praxe mohou b ět i na śkodu, pokud se zcela zm ěnil pr ěvn ěi syst ěm. Nicm ěn ě existuj ěi faktory, kter ěe mohou klienty p ě i v ěb ěru advok ěta ovliv śovat - a tud ěi existuje jist ě y druh kvalitativn ěi konkurence.

¹⁵ Podle zákon . 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 142

3.2.1. Cena

Vyšší cenu advokáta může klient interpretovat jako vyšší kvalitu advokáta. Bude mít tendenci vybírat podle vyšší ceny - advokáti se tomu rádi přizpůsobí a ceny zvednou všichni.

3.2.2. Pověst

Pověst je zřejmě nejdůležitější faktor při výběru advokáta. Pokud bude mít určitý advokát nebo advokátní kancelář dobrou pověst, bude se pravděpodobně snažit si ji udržet, bude najímat kvalitní advokáty, účtovat více peněz a tím se vytvoří "elitní okruh odborníků". Dobrá pověst je tedy svým způsobem zárukou kvality.

3.2.3. Velikost advokátní kanceláře

Klienty může ovlivňovat při výběru velikost advokátní kanceláře. Souvisí to s pověstí, ale je to lehce odlišné, proto tento faktor autor uvádí zvlášť. Čím je advokátní kancelář větší, tím větší ji budou klienti o této kanceláři slyšet (ať v dobrém či špatném smyslu). Dále je třeba brát v úvahu, že do velké kanceláře se musí určitým způsobem investovat, musí se uzavřít pracovní smlouvy, pronajmout prostory. Pokud by kancelář nezaměstnávala kvalitní advokáty, pravděpodobně by získala špatnou pověst a klienti by si zašli najímat služby jinde. Investice by tedy přišly vnivele. Pokud by měl špatnou pověst samostatný advokát, není problém si firmu přejmenovat, přestat hovořit se, pravděpodobně by si toho nikdo nevšiml. Velká firma se však své pověsti tak lehce nezbaví. Nevyplatilo by se jí neodvádět svou práci důkladně. Proto mohou vést úvahy klienta k tomu, že velké advokátní kanceláře jsou kvalitní, protože mají hodně co ztratit. Tady je velká podoba s běžným trhem monopolistické konkurence, kdy firma investuje například do reklamy, a tím vytváří určitou jistotu pro zákazníky. Nevyplatilo by se jim podvádět, protože by reklama přišla vnivele.¹⁶

¹⁶ Viz URBAN, J. Teorie národního hospodářství. 3., doplněné rozšířené vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 560, konkrétně s. 238

4. D sledky regulace

Regulace má často různé ekonomické důsledky. Regulace za účelem zvýšení kvalifikace má v tšinou důsledkem ve vyšší ceně, protože ekonomické subjekty musí vynaložit tuto kvalifikaci a tudíž se zvýší náklady na výrobu statku/poskytování služby. Dále regulace snižuje pružnost nabídky, při zvýšení ceny novým výrobcům trvá, než získají potřebnou kvalifikaci a pomohou zasytit poptávku a tím snížit ceny. Pro srovnání bude nejprve popsán trh advokacie bez svých specifíků a bez regulace. Pak bude nastíněno, jak funguje trh advokacie se svými specifíky a regulací. V závěru budou z toho vyvozeny důsledky.

4.1.Trh advokacie bez svých specifíků a bez regulace

Je třeba si nejprve představit trh advokacie jako situaci bez uvedených specifíků trhu a bez velké regulace. Jediná regulace bude povinnost vystudovat právnickou fakultu k výkonu advokacie. V následujícím textu bude popsáno, jak se vytváří ceny právních služeb a co se stane, pokud advokacie bude lákat příliš mnoho zájemců.

4.1.1. Cena služeb advokátů

Advokáti nabízejí své právní služby za určitou cenu. Jak je tato cena dána? Čím více advokátů bude, tím menší budou mít mzdy. Každý nový advokát by musel snížit ceny, aby nalákal nové klienty, kteří o služby za vyšší cenu nemají zájem. Ostatní advokáti se musí přizpůsobit novým cenám a vznikne nová tržní rovnováha, kdy bude poskytnuto více právních služeb za menší cenu. Když bude počet advokátů ubývat, advokáti zjistí, že mají příliš mnoho klientů a málo času, zvýší proto svou cenu. Klient ubude a advokáti budou více vydělávat - a vznikne nová tržní rovnováha, kde se bude poskytovat méně služeb za vyšší cenu. V tomto případě je k výkonu advokacie potřeba vystudovat právnickou vysokou školu. Student vysoké školy studuje a má určité náklady alternativ. Jeho náklady alternativ jsou například inické profese, kde by si vydělával určitou částku. Na vysoké škole si nic nevydělává, ale počítá s tím, že až školu skončí, bude mít větší výdělek než v inické profesi. Spočítá si, jak dlouho bude v pracovním procesu, porovná výdělky za celou dobu v obou možnostech. Možnost, která bude výdělečnější, bude pro něj ekonomicky příznivější. Studium na vysoké škole je druh investice. Lidé by nebyli

ochotni studovat právnickou fakultu, pokud by se jim investice nevyplatila. Pokud by mzdy advokát (a jiných právních profesí) klesaly, bude klesat zájem o studium - a klesání mezd se asem zastaví. Ideální by se tedy mzda advokát v delším období měla rovnat nákladům za vystudování vysoké školy.

4.1.2. Pehlčenost trhu právník

Co se stane, pokud by se trh začal "pehlcovat" právníky? Ideální případ, kdy se klesající mzdy zastaví na hranici výnosnosti studia vysoké školy, naráží na specifikum vysokoškolského studia. Budoucí studenti vysokých škol se mohou orientovat podle výdělku advokát, ale těžko dokážou předvídat, jaký bude trh v budoucnu. Je možné, že spousta studentů nastoupí na právnickou fakultu s vírou v zisk, a až ji za pět let vystudují, budou z finančního hlediska značně zklamaní. Vývoj bude tedy skokový, a bude trvat, než se zastaví na ideální hranici, kdy se výnosnost studia bude rovnat nákladům investice. Jedná se tedy o teorii pavyliny¹⁷, kdy se snaží vyrovnat nabídka a poptávka. V konkrétním případě to bude takto: Každý nový advokát by musel snížit cenu svých služeb, aby nalákal zákazníky. Pokud by výdělek advokáta klesl natolik, že by mu jeho alternativní schopnosti umožňovaly odejít do jiné profese, zejména by neváhal a šel by pracovat jinam. Potencionální zájemce o advokacii by odrazoval nízký výdělek a právník by se zastavil - a vytvořila by se nová tržní rovnováha. Podle modelu konvergující pavyliny by došlo opět k nedostatku právníků, zvýšení cen, vytvoření nové tržní rovnováhy a situace by se opakovala a blížila se k ideálnímu případu.

4.2. Reálný trh advokacie

Nyní bude popsána situace na reálném trhu advokacie, s povinnou koncipientskou třiletou praxí a s výše uvedenými specifiky. Nejprve autor popíše, jaký je rozdíl v určení mezd advokát a advokátních koncipient, jak se určují ceny služeb advokát, pak vysvětlí rozdíly v následující situaci "pehlčenosti" právníků.

¹⁷ Viz MACÁKOVÁ, Libuše. Mikroekonomie: základní kurs. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003, 275 s., konkrétně s. 112

4.2.1. Výdlek advokát a advokátních koncipient

Advokát si založí vlastní kancelář, získá klienty a bude muset svoji kancelář rozšířit. Koho však zaměstná? Pokud bude jeho v tšina spor jednoduchých, zaměstná levnou pracovní sílu. Levná pracovní síla jsou advokátní koncipienti. Jak bylo uvedeno dříve, advokátní koncipient může zastoupit advokáta a vykonávat práci za něj. Pro ně je však levnou pracovní silou, když nemohou vykonávat stejnou práci a vytvářet stejnou hodnotu jako advokát?

Jeden důvod samozřejmě je takový, že nemá tolik pracovních zkušeností jako advokát.

Druhý důvod je, že dnes je advokátních koncipientů mnoho, advokátní kanceláře si mohou vybírat z velkého počtu uchazečů. Každý zaměstnavatel by samozřejmě chtěl, aby jeho náklady na výrobu/poskytování služeb jsou nejmenší, ale jeho představy jsou omezeny ochotou advokátních koncipientů za určitou mzdu pracovat. Tato ochota bude často determinována náklady alternativ absolventů práv. Existují i jiné právní profese, kde by mohl absolvent práv pracovat. Může však pracovat i v jiném oboru. Nemusí chtít pracovat za mzdu, která bude nižší, než jsou jeho náklady alternativ - než by si vydělával například jako administrativní pracovník. Může být však motivován ze stejného důvodu, jako studoval vysokou školu. Stejně může uvažovat o práci advokátního koncipienta a pracovat za menší mzdu než jsou jeho náklady alternativ. Bude doufat, že jako advokát si později vydělá více a tato investice formou akceptace nízké mzdy se vyplatí. Proč má však zaměstnaný advokát v tší mzdu? Jeho nákladem alternativ je založit si vlastní advokátní kancelář. Nebude tedy ochoten pracovat u jiného advokáta za nižší mzdu, než jakou by si vydělával, kdyby si založil vlastní kancelář. Pokud však bude chtít advokátní kancelář zaměstnat kvalitní právníky, nebude mít na výběr a bude muset přijmout drahé advokáty, jelikož těžko najde advokátní koncipienty s desetiletou praxí.

4.2.2. Cena služeb advokát

Čím je dána cena služeb advokátů na reálném trhu? Od předchozího případu se situace značně liší díky specifickým vlastnostem trhu advokátů.

Je třeba si uvědomit, že se jedná o trh monopolistické konkurence, protože advokáti neposkytují identický produkt. Advokát má možnost si určit do jisté míry výši ceny.¹⁸ Nižší ceny sice mohou znamenat více klientů, ale také menší zisk. Tudíž velké množství advokátů nemusí znamenat menší ceny advokátů. Stejně jako nový a levný šampón nemusí snížit ceny starých šampónů, tak i nový advokát nemusí snížit ceny advokátních služeb. Nicméně stejně jako šampón, může a velmi pravděpodobně sníží ostatním advokátům výdělky. Nový advokát přebere konkurenci klienty, ale za stejnou cenu. Konkurence bude mít méně klientů a tím menší výdělky. Pravděpodobně po et advokátů bude přibývat, dokud se jejich výdělky z důvodu omezeného počtu klientů nebude rovnat jejich nákladům alternativně - pokud by si vydělali více peněz jinde, s advokací skončí - nicméně tato situace může narážet na další specifika (viz následující 4.2.3.). Pokud bude advokátů přibývat, advokáti nebudou stíhat poskytovat více služeb a nebudou váhat zvýšit své ceny, tím odradí nemajetné klienty, budou poskytovat celkově méně služeb za vyšší ceny a budou mít větší výdělky (je možné, že cena nebude stoupat do té doby, dokud budou mít advokáti zájem a ochotu více pracovat, to ale autor nebude brát v úvahu, protože se vždy najde někdo, kdo klientů bude mít najednou více a nebude stíhat, tudíž faktor bude mít vliv spíše na podobu křivky stoupání cen.)

4.2.3. Přehlcenost trhu právníků

V případě ideálního trhu autor popsal situaci "prehlcenosti" právníků. V čem se liší situace na reálném trhu? Uvedli jsme, že velký počet advokátů způsobí jejich velmi nízký výdělek (viz 4.2.2.). Právník, který vystuduje, musí projít třiletou povinnou praxí. Jak již bylo dříve řečeno, praxe může trvat klidně i pět let z důvodu hledání zaměstnání atd. Pokud člověk, který pět let studoval a pět let pracoval za nízkou mzdou, zjistí, že advokáti mají najednou nízký výdělek, nebude ochoten se specializovat na jinou profesi. Možná by byl ochoten pracovat jako méně odborná pracovní síla za vyšší mzdu, ale už u něj není možná další odborná specializace, například na IT profesi. Nebude ochoten. I když bude mít skvělé intelektuální schopnosti, nebude mít sílu změnit profesi a společnost tím ochudí. Jedná se samozřejmě o psychologický faktor,

¹⁸ Viz MACÁKOVÁ, Libuše. Mikroekonomie: základní kurs. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003, 275 s., konkrétně s. 136

nicméně si myslím, že má mít značný vliv na trh. Možná někteří nebudou ani ochotni odejít do méně odborných zaměstnání, i když lépe placených, a tržní rovnováha, kde budou mít advokáti velmi nízký výdělek, se stane dlouho stabilní. Povinná praxe tedy snižuje flexibilitu pracovní síly.

4.3. Interpretace dle sledk

Jaký tedy bude mít vliv ekonomická regulace na trh, zejména ve formě tleté koncipientské praxe? Je úprava ekonomicky efektivní? Tato ekonomická regulace má že znamenat ty i vci - náklad pro ty, kteří se chtějí stát advokáty, náklady pro zaměstnavatele a případně odrazující faktor, který má že znamenat menší počet advokátů a specifickou situaci ohledně "přehlcenosti" trhu právníků. Je třeba si zodpovědět otázku, zda se náklad projeví ve vyšší ceně právních služeb, která by způsobila menší odběr těchto služeb, a tím menší ekonomickou efektivnost.

4.3.1. Ekonomická efektivnost

Nejprve je třeba definovat, co znamená ekonomická efektivnost, aby autor mohl vůbec zvažovat, zda je regulace efektivní. Při určení ekonomické efektivnosti nebude brát autor v úvahu pozitivní úinky regulace. Bude se zabývat tím, zda regulace přináší pro trh negativní úinky. Máme různé kritéria, jak stanovovat ekonomickou efektivnost.

Jednou z nich je Paretova efektivnost pojmenována po Vilfredu Paretovi. Označení ekonomiky za paretoovsky optimální říká, že zlepšení situace kteréhokoliv účastníka je nemožné bez snížení užítku jiných.¹⁹

V této práci použiji Kaldor-Hicksovu efektivnost. Podle ní lze změnou situaci považovat za efektivní, pokud by osoby, jejichž blahobyt se zvýšil, mohly (alespoň teoreticky) odškodnit ty, jejichž situace se zhoršila.

¹⁹ Viz STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997, 661 s., konkrétně s. 94

Praktické využití Kaldor-Hicksova kritéria spoívá především v tzv. Kaldorových a Hicksových testech, které zjišují, co by se stalo, kdyby ti, kteří na změnách vydávají, mohli ty, kteří na nich prodávají, skutečně kompenzovat. Ve smyslu tzv. Kaldorova kritéria pisp je určitá změna k Paretově optimalitě ekonomiky tehdy, pokud maximální částka, kterou jsou ti, kteří na změnách vydávají, ochotni zaplatit, je větší než částka, kterou jsou ochotni ti, kteří na nich prodávají, přijmout. Podle tzv. Hicksova kritéria pisp je určitá změna k Paretově optimalitě tehdy, pokud je maximální částka, kterou jsou ti, kteří na změnách prodávají, ochotni nabídnout těm, kteří na nich vydávají (k tomu, aby změna zabránili), menší než minimální částka, kterou jsou ti, kteří na nich vydávají, ochotni přijmout za to, že změna pedejdou.²⁰

4.3.2. Náklady ve smyslu tleté asové investice potebné k otevření kanceláře

Povinná praxe je nákladem pro zakladatele advokátních kanceláří a nikoliv pro ty, kteří chtějí pracovat jako zaměstnanci. Vzhledem k tomu, že v České republice je okolo 15049²¹ advokátů, a tudíž 15049 potenciálních zaměstnavatelů, nelze uvažovat v tomto smyslu, že by zrušení povinné praxe vedlo ke snížení cen z hlediska nákladů, které jsou spojeny s dosažením potřebné kvalifikace pro otevření si vlastní kanceláře. Potenciálních zaměstnavatelů je mnohem více, než trh potebuje. Ekonomická regulace v tomto smyslu dnes tedy nemá vliv na trh.

4.3.3. Vyšší náklady za práci

Pokud by se však ekonomická regulace zrušila, mohly by vzrůst náklady pro advokáty zaměstnávající advokátní koncipienty, kterým by se zvýšily náklady alternativně ve formě otevření si vlastní advokátní kanceláře, a nebyli by ochotni přijmout nižší mzdu. Některí by si i vlastní kanceláře založili a odebrali část klientely. Pro advokátní kanceláře obojí znamená menší úctní zisk.

²⁰ Viz URBAN, J. Teorie národního hospodářství. 3., doplněné rozšířené vydání. Praha : Wolters Kluwer R, a. s., 2011, s. 560, konkrétně s. 232

²¹ Podle http://vyhledavac.cak.cz/Units/_Search/search.aspx [on line 10.4.2015]

Ceny právních služeb by mly po zvýšení nákladů na práci zstat stejné (viz 4.2.2.). Díky ekonomické regulaci mají advokátní koncipienti menší mzdu, ale advokáti mají mzdu vyšší. Advokátním koncipientem se jednoduše ušlá mzda vrátí, až budou advokáti. Podle Kaldor-Hicksové efektivity jsou obě situace - situace bez povinné praxe a situace s povinnou praxí, stejně efektivní. Maximální částka, kterou jsou ochotni zaměstnavatelé zaplatit, je stejná jako částka, kterou jsou ochotni advokátní koncipienti přijmout za to, že zaměstnanec zůstane (Kaldorovo kritérium). Maximální částka, kterou jsou advokátní koncipienti ochotni nabídnout zaměstnavateli, je stejná jako minimální částka, kterou jsou zaměstnavatelé ochotni přijmout za to, že zaměstnanec předejde (Hicksovo kritérium).

4.3.4. Odrazující faktor od advokacie

Většina studentů argumentuje proti povinné praxi tím, že nechtějí tři roky pracovat za malou mzdu, že je to vykořisťování atp. Právě povinná praxe odrazuje od advokacie. V ekonomické teorii bychom o tomto faktoru uvažovat neměli - ideálně bude absolvent práv porovnávat investice a výnosy a snadno zjistí, zda je investice výhodná. Úvahou dojde k tomu, že později bude moci také "vykořisťovat" advokátní koncipienty, tudíž z ideálního hlediska by regulace povinné praxe neměla mít vliv. Pokud opravdu existuje nějaký psychologický faktor, který absolventy práv odrazuje od advokacie, regulace bude mít na trh vliv. Advokátních koncipientů a později advokátů bude méně, což může vést ke zvýšení cen právních služeb pro klienty (viz 4.2.2.). Obdobně budou stávající advokáti a poškození klienti. Vzniká tedy dle Kaldorovo-Hicksova kritéria neefektivní situace. Maximální částka, kterou jsou advokáti zaplatit, je větší než částka, kterou jsou ochotni klienti přijmout za to, aby zaměstnanec zůstal (Kaldorovo kritérium). Maximální částka, kterou jsou klienti ochotni nabídnout advokátovi, je menší než minimální částka, kterou jsou advokáti ochotni přijmout za to, že zaměstnanec předejde (Hicksovo kritérium).

4.3.5. Pehlčenost trhu právníků

Regulace má mít vážné psychologické důsledky pro advokáty (viz 4.2.3.) a tím snižovat flexibilitu pracovní síly, což je nepochybně ekonomicky neefektivní situace.

4.3.6 Shrnutí důsledků

Bylo prokázáno, že jediný negativní důsledek ekonomické regulace formou povinné praxe, z hlediska ekonomické efektivity, má být zapříčiněn pouze psychologickými faktory. Psychologické faktory mohou způsobovat odrazení od advokacie a dále snižovat flexibilitu pracovní síly. Veškerá další potencionální negativa spočívají v horším postavení advokátních koncipientů a jsou kompenzovány zlepšením postavení advokátů, což nezpůsobuje ekonomickou neefektivnost, spíše sociální nespravedlnost.

5. Návrh stávajícího ministra spravedlnosti Roberta Pelikána

Nyní se bude autor zabývat návrhem stávajícího ministra spravedlnosti Roberta Pelikána. Přestože přesná podoba návrhu není známa, autor rozvede na které body, o kterých ministr spravedlnosti uvažoval. Návrh se týká prodloužení povinné praxe na pět let, s tím, že dva roky má absolvent práva strávit jako asistent soudce a pokud nebude dostatek míst asistentů soudců, bude stačit pět let praxe jako advokátní koncipient.²² Pravděpodobně by absolventi práva upřednostovali situaci tří roků jako koncipient a dva roky jako asistent soudce nad situací pět let jako koncipient. Z důvodů výše uvedených (viz 4.2.1.) by totiž mohli mít stejnou mzdu. V této práci bude autor předpokládat, že tuto situaci budou upřednostovat a místa asistentů soudců se zaplní.

5.1. Smysl regulace

Regulace má za cíl zlepšit přípravu a znalosti advokátních koncipientů pro advokacii. Dále přítomnost prvních absolventů práva má pomoci stávajícím soudcům obohacením jejich znalostí, jelikož právní úprava se často mění a soudci mnohdy nemají přehled o nové úpravě. Více asistentů soudců také zrychlí soudní proces.²² Tyto pozitivní přínosy autor nebude zkoumat, jelikož si myslí, že se jejich úroveň dá pouze odhadnout. Pro zjednodušení situace je nebude brát ani v úvahu.

²² Viz Zázpis ze zasedání Akademického senátu Právnické fakulty UK ze dne 24. února 2015 <http://www.prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404050508/> [on line 10.4.2015]

5.2. D sledky regulace

Pokud by nastala situace p tileté povinné praxe jako advokátní koncipient, d sledky by byly stejné, co se tý e ekonomické efektivity, jako v p ípad t íleté povinné praxe.

Dvouletá povinnost pracovat jako asistent soudce má však jiné d sledky než koncipientská praxe. Absolvent práv nastoupí jako asistent soudce a bude pracovat dva roky. Dva roky však už mohl být advokát a poskytovat právní služby. Návrh by m l tedy dva d sledky. Úbytek advokátních koncipient a zvýšení náklad pro dosažení statutu advokáta.

5.2.1. Úbytek advokát

P í zavedení návrhu by ubylo praktikujících advokátních koncipient o íslo rovnajícimu se po tu míst asistent soudc . V krátkém období to pro trh znamená mén lidí, co budou poskytovat právní služby, což m že znamenat vyšší ceny právních služeb (viz 4.2.2.). D ležit jší je však následující vliv.

5.2.2. Zvýšení náklad pro dosažení statutu advokáta

V p ípad , že mají advokátní koncipienti praxi t íletou nebo p tiletou, snižuje jim to zisk, ale o to praxe zvyšuje zisk advokát m. Pokud však stráví dva roky jako asistenti soudc , peníze se jim jako advokát m z dvodu "vyko ísování" advokátních koncipient nevrátí. Regulace tedy v krátkém období snižuje zisk advokát . To má jednozna ný vliv na po et zájemc o advokacii. N kte í budou mít v tší náklady alternativ než jejich budoucí výd lek v advokacii a odejdou do jiných profesí. Pokud bude advokát ubývat, advokáti nebudou stíhat poskytovat více služeb a nebudou váhat zvýšit své ceny, tím odradí nemajetné klienty, budou poskytovat celkov mén služeb za vyšší ceny. Jejich výd lek bez regulace by se m l rovnat výd lku po regulaci. Výsledkem tedy bude mén advokát , mén poskytovaných advokátních služeb a vyšší ceny. Nikdo na zm n nevyd lá, jen mén majetn jší klienti prod lají, proto není t eba rozvád t model Kaldor-Hicksové efektivity.

5.3. Shrnutí d sledk

Bylo ukázáno, že pokud nebudeme uvažovat o pozitivních úincích zamýšleného návrhu, regulace bude zna n neefektivní. Trh se ustálí na vyšších cenách s menším po tem advokát a poskytovaných služeb. Je tedy otázkou, zda neexistuje jiná cesta, která by byla efektivní - nebo by alespo mén , až minimáln ovliv ovala trh.

Co se tý e cíle zlepšit schopnosti erstvých advokát , z ejm by sta ilo prodloužit povinnou praxi, kde by získali další právní znalosti. Ministr spravedlnosti však argumentoval, že advokát pot ebuje znát i pohled z druhé strany (ze strany soudu).²² To považuje za d ležit jší, než delší povinnou praxi. Z ejm by proto nebylo problémem zkrátit studium na t i roky a dva roky si odpracovat jako advokátní koncipient, dva roky jako asistent soudce, a pak op t t i roky jako advokátní koncipient.

Pokud cíl zlepšit vzd lání erstvých advokát není p íliš d ležitý, není problém zvýšit po et asistent soudc - a pokud by nebyl zájem, zvýšit jejich plat. Soudci by byli t mito asistenty stejn obohaceni, jako v návrhu ministerstva spravedlnosti. Stát by sice musel pro vyšší platy zvýšit dan , nicmén by je zvýšil rovnom rn . Návrh ovliv uje ceny jednotlivých statk (právních služeb) a tím snižuje užitek spot ebitel (klient), kte í nemají možnost si vybrat statky, které jim p inášejí nejv tší užitek.

Vzhledem k tomu, že existují tyto alternativy, návrh považuje autor za naprosto nelogický a ekonomicky neefektivní.

²² Viz Zázpis ze zasedání Akademického senátu Právnické fakulty UK ze dne 24. února 2015 <http://www.prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404050508/> [on line 10.4.2015]

Záv r

Bylo ukázáno, že jediný negativní d sledek ekonomické regulace formou povinné praxe, z hlediska ekonomické efektivity, m že být zap í in n pouze psychologickými faktory. Psychologické faktory mohou zp sobovat odrazení od advokacie a dále snižovat flexibilitu pracovní síly. Veškerá další potencionální negativa spo ívají v horším postavení advokátních koncipient a jsou kompenzovány zlepšením postavení advokát , což nezp sobuje ekonomickou neefektivnost, spíše do asnou sociální nespravedlnost.

Dále autor rozebral návrh ministra spravedlnosti Roberta Pelikána a odkryl ekonomickou neefektivnost, která z n ho vyplývá. Po p ípadném provedení návrhu by se trh ustálil na vyšších cenách s menším po tem advokát a poskytovaných služeb. Mén lidem by se tedy dostalo právních služeb, jelikož by na to nem li peníze. Autor navrhl jiné cesty, kterými by byly spln ny stejné cíle jako v p vodním návrhu, avšak bez negativní ekonomické neefektivnosti, proto autor považuje daný návrh za velmi nevhodný.

Zdroje a literatura

Viz www.cak.cz [on line 10.4.2015]

zákon . 85/1996 Sb., o advokacii

<http://www.cak.cz/assets/komora/prubeh-a-vysledky-advokatnich-a-uznavacich--zkousek-v-roce-2012.doc> [on line 10.4.2015]

<http://www.epravo.cz/top/efocus/k-advokatnim-zkouskam-91409.html> [on line 10.4.2015]

d. vodová zpráva k zákonu . 85/1996 Sb., o advokacii

URBAN, J. Teorie národního hospodářství. 3., doplněné rozšířené vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 560,

Holman, R. Ekonomie. 3. aktualizované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002

<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2725> [on line 2014]

zákon . 99/1963 Sb., občanský soudní řád

MACÁKOVÁ, Libuše. Mikroekonomie: základní kurs. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003, 275 s.,

STIGLITZ, Joseph E. Ekonomie veřejného sektoru. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997, 661 s.

http://vyhledavac.cak.cz/Units/_Search/search.aspx [on line 10.4.2015]

<http://www.prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404050508/> [on line 10.4.2015]